Nedeljski dnevnik

Država: Slovenija

Doseg: 212.000

Stran: 10

Površina: 1.427 cm^2

13.03.2019

Sreda

1 / 4

VARUHI NARAVE IN GORSKI STRAŽARJI IMAJO VEDNO VEČ DELA

Zaščitene rožice izginjajo z rastišč

GROŽNJA

Velikonočnici, ki raste samo pri nas, in to na Boču in v Boletini pri Ponikvi, ter clusijevemu svišču oziroma plavemu encijanu, ki raste na Lovrencu pri Sevnici, grozi, da ju kmalu sploh ne bo več – Na to, da sta cvetlici zaščiteni, se obiskovalci požvižgajo

Mojca Marot

V prihodnjih dneh bo v Boletini pri Ponikvi in na Boču že zacvetela velikonočnica, aprila na Lovrencu pri Lisci pa se bo razcvetel *še clusijev svišč oziroma plavi encijan*, ki so ga v svoji pesmi Tam, kjer murke cveto opevali že legendarni Avseniki. Obe rastlini sta zaščiteni in počasi izginjata, saj ju nekateri tudi načrtno izkopavajo.

Prizadevanja za varstvo narave pri nas segajo v konec 19. stoletja, v čas, ko je bilo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo (SPD), ki je predhodnik današnje Planinske zveze Slovenije (PZS). In že davnega leta 1898 je cesar **Franc Jožef** na pobudo SPD podpisal zakon za zaščito blagajevega volčina in planike, ki je simbol planincev in planinskih organizacij po vsem svetu. Leto pozneje pa je Mojstrančan **Janez Rekar** »radi ruvanja planik« šest ur moral preživeti na »hladnem«. V zaporu torej, kar je bilo dovolj jasno sporočilo vsem, kaj se v naravi sme in česa se ne sme početi. Danes, po 120 letih, velikonočnici, ki raste samo pri nas, in to na Boču in v Boletini pri Ponikvi, ter clusijevemu svišču oziroma plavemu encijanu, ki raste na Lovrencu pri Sevnici, grozi, da ju kmalu sploh ne bo več. In to kljub fizičnemu varovanju, strogim predpisom, zagroženi zaporni kazni, informativnim tablam in varovalni ograji. Obiskovalci se namreč na to, da sta cvetlici zaščiteni, požvižgajo. Dokaz za to je tudi dogodek iz predlanskega oktobra, ko so na Lovrencu odkrili, da so nepridipravi clusijev svišč izkopali na kar 60 mestih. Čeprav so primer prijavili policiji, storilcev žal nikoli niso odkrili.

Opozorilne table, ograje in varuhi ne pomagajo

Velikonočnica, cvetlica z gosto dlakavim, zvončastim vijoličastim cvetom, ki spada v rod kosmatincev in cveti zgodaj spomladi, letos zagotovo ne bo dočakala velike noči, saj bo zacvetela že v prihodnjih nekaj dneh. Eno od štirih in hkrati največje rastišče je v Boletini pri Ponikvi v občini Šentjur, kjer so domačini to puhasto cvetlico občudovali že sredi devetdesetih let, a takratni lastniki zemljišča niso imeli kaj prida posluha, da bi jo ohranili. »Omenjeno območje se je začelo urejati šele leta 2006, ko je občina odkupila celotno 1,8 hektarja veliko zemljišče in koncesijo za urejanje, vzdrževanje in informiranje prek razpisa podelila našemu društvu,« pravi **Zlatko Zevnik**, predsednik Turističnega olepševalnega društva Ponikva. Njihovi prostovoljci vsako leto rastišče ogradijo z zaščitno vrvično ograjo in jo po cvetenju tudi odstranijo, postavijo in kasneje odstranijo pa tudi informacijski kiosk, v katerem dežurajo. »Ogled velikonočnice je mogoč le do vrvične ograje, ki ločuje oziroma ščiti travniški del z rožami. Na enem delu pa je pot speljana tako, da omogoča bližnje srečanje obiskovalcev z velikonočnico in s tem tudi njeno fotografiranje,« pravi Zevnik. »Na treh rastiščih, ki so od leta 1991 zaščitena, se velikonočnica pojavlja tudi še na Boču, a je v zadnjem desetletju na vseh treh le še okrog 300 cvetov,« opozarja **Ivan Borovnik**, načelnik odseka za varstvo gorske narave pri Planinskem društvu Poljčane, kjer si že desetletja prizadevajo za ohrani-

Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imetnika pravic ne smejo prosto razmnoževati in distribuirati!

tev te zavarovane rastline. »Pred 30 leti smo tu postavili lesene ograje, ki jih redno vzdržujemo, vsako leto pa rastišča varujemo do 20 dni, pri čemer nam pomaga okoli 40 prostovoljcev,« pove Borovnik. A na žalost niti armada prostovoljcev, niti opozorilne table in tudi ne zaščitna ograja teh rožic ne morejo povsem obvarovati pred plenjenjem. Pa niso problem planinci, temveč običajni obiskovalci, ki pridejo na Boč ravno v času cvetenja velikonočnice. Zadnja leta jih v eni sezoni naštejejo okoli tri tisoč. »S pametnimi telefoni vstopajo na rastišče, da bi cvetlice fotografirali, pri tem pa jih veliko tudi pohodijo, saj tistih v popkih ne vidijo,« pravi Borovnik. In dodaja, da so problem tudi živali, predvsem psi, ki niso pod nadzorom in cvetove celo pojedo, čeprav so strupeni, saj vsebujejo anemonin, ki hromi osrednje živčevje.

Vsak bi utrgal samo eno ...

Še slabše kot z velikonočnico je s clusijevem sviščem, poljudno encijanom, ki je skupaj s planiko, avrikljem in slečem ena od simbolnih rastlin visokogorja, a uspeva tudi nižje, denimo na Lovrencu pri Lisci in sosednjem Velikem Kozju, kjer ga najdemo le še na nekaj lokacijah, najbolj znana pa je okolica cerkvice svetega Lovrenca, za kar so zaslužni predvsem planinci. Kot pravi **Dušan Klenovšek**, biolog, sicer pa strokovni svetovalec komisije za varstvo gorske narave pri PZS in gorski stražar Planinskega društva Lisca Sevnica, je rastišče clusijevega svišča na Lovrencu pravzaprav botanični naravni spomenik. A ker so primerki encijana kljub informativnim tablam in leseni ograji še vedno izginjali, so v času cvetenja uvedli tudi fizično varovanje. A tudi to plenilcev encijana, ki je zavarovan že od leta 1922, kar pomeni, da bo od tega kmalu minilo stoletje, ni ustavilo. »Na to, da še naprej izginja, pa najverjetneje vplivata dve zmoti. Ena je, da ravno plavi encijan želijo vsi namakati v žganju, čeprav je za to primernejša prav tako zaščitena korenika rumeno cvetočega encijana – košutnika. Še pogostejše pa je postalo zadnje čase presajanje za domače skalnjake in grobove,« opozarja Klenovšek. Že pred leti je javnost razburilo tudi početje Angleža **Toma Mitchlla**, ki je hodil k nam nabirat zaščitene rastline, nato pa jih vzgajal doma in prodajal prek spleta. »Sploh pa je problematično razmišljanje tipičnega Slovenca, češ, vem, da je cvetlica zavarovana, a saj bom utrgal le eno. Sploh pa pravi Slovenec verjame, da mu bo dobro uspevala le ukradena roža in ne tista, ki bi jo morebiti kupil,« pravi Klenovšek. Da to kar drži, priča tudi dejstvo, da v vrtnariji Klančič, edini, v kateri legalno prodajajo teloh, kakšnega hudega povpraševanja po njem ni.

Skrb za gorsko cvetje je stalnica

Več kot 300 varuhov gorske narave in več kot 700 gorskih stražarjev in drugi naravovarstveno angažirani planinci so danes povezani v komisiji za varstvo gorske narave PZS, poslanstvo katere je, kot poudarja njen načelnik **Marijan Denša**, skrb za varstvo gorske narave s pomočjo vzgoje, usposabljanja in ozaveščanja – tako znotraj planinske organizacije kot širše, zlasti pa med drugimi obiskovalci gorskega sveta. »Problematika varstva narave se je z leti spreminjala, skrb za gorsko cvetje pa je stalnica v naših prizadevanjih. Gorsko cvetje je sestavni del gorske narave, pomemben del njegove biotske pestrosti in raznolikosti, zato ga moramo ohranjati. Raste v izjemno zahtevnih pogojih naših gora, zato je redko in ogroženo. V planinski zvezi želimo delovati predvsem preventivno, torej z vzgojo, usposabljanjem in ozaveščanjem, kar edino rodi rezultate na dolgi rok. Žal pa tudi to včasih ni dovolj in je potrebna pomoč inšpekcije in policije,« pa poudarja predsednik PZS **Jože Rovan**. ■

Nadzor na Lovrencu / foto: Dušan Klenovšek

Popravljanje ograje na Lovrencu / foto: Dušan Klenovšek

Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imetnika pravic ne smejo prosto razmnoževati in distribuirati!

Neodgovorni izletniki

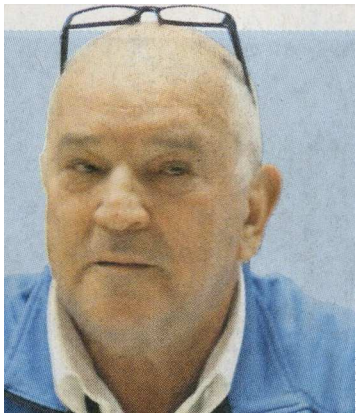

Ivan Borovnik,
NAČELNIK ODSEKA ZA VARSTVO GORSKE NARAVE PRI PLANINSKEM DRUŠTVU POLJČANE:

»S pametnimi telefoni vstopajo na rastišče, da bi cvetlice fotografirali, pri tem pa jih veliko tudi pohodijo, saj tistih v popkih ne vidijo.«

Dušan Klenovšek,
GORSKI STRAŽAR PLANINSKEGA DRUŠTVA LISCA SEVNICA:

»Problematično je razmišljanje tipičnega Slovenca, češ, vem, da je cvetlica zavarovana, a saj bom utrgal le eno.«

Zlatko Zevnik,
PREDSEDNIK TURISTIČNEGA OLEPŠEVALNEGA DRUŠTVA PONIKVA:

»Ogled velikonočnice je mogoč le do vrvične ograje, ki ločuje oziroma ščiti travniški del z rožami.«

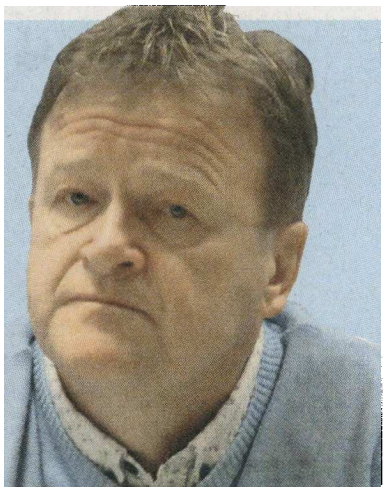

Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imetnika pravic ne smejo prosto razmnoževati in distribuirati!

Nedeljski dnevnik

Država: Slovenija

Doseg: 212.000

Stran: 10

Površina: 1.427 cm^2

13.03.2019

Sreda

4 / 4

Do tri leta zapora

V Sloveniji poznamo 3200 rastlinskih vrst, od tega jih je na rdečem seznamu ogroženih 727, številne so ravno zavarovane gorske rastline. Njihovo zavestno uničevanje, zlasti trganje, rezanje, ruvanje in odtujitev iz narave ter zbiranje in ogrožanje obstoja, pa je prepovedano in tudi kaznivo. Kot pravi mag. **Uršula Belaj** (na fotografiji), višja kriminalistična inšpektorica pri generalni policijski upravi, lahko tiste, ki z zaščitenimi živalmi in rastlinami ravnajo nezakonito, doleti kazen do treh let zapora. Če gre za poškodovanje ali uničenje območja, ki je zavarovano, pa tudi do osem let, če gre za vrednoto izjemnega pomena in je povzročena velika škoda. Policija vsako prijavo suma nelegalnega odvzema, posesti ali trgovanja z zavarovanimi rastlinami obravnava zelo resno, a žal dostikrat samo na podlagi posredovanih fotografij ali videoposnetkov ne more izslediti nepridipravov in je nujno, da si prijavitelji zapomnijo čim več podrobnosti o storilcu, ki se je lotil nečednega početja.

Clusijev svišč na Lovrencu / foto: Dušan Klenovšek

Informativna tabla na Boču / foto: Janko Kovačič

Velikonočnica na Boču / foto: Ivan Borovnik

Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imetnika pravic ne smejo prosto razmnoževati in distribuirati!